

ACC. N.R. M. 13364: 1-15.

Landskap: *Blekinge* Upptecknare: *A. O. Sundberg, Mönsterås*
Härad: *Bohuslän* Berättare: *" " "*
Socken: *Årjed* Berättarens yrke: *f. d. stenkuggerslämman*
Uppteckningsår: *1954* Född år *1875* i *Ronaby landsf.*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Man och kvinna. s. 1-15.

N. N. 39.

Man och kvinna
Olikheter i liv och arbete

N. M. 39

Manliga egenskaper

Mannen skulle ha ett bra utseende, han skulle vara
ornarigt stor, ha en bra hållning, va vänlig och fyll-
mötesgäende. Han skulle även va bestämd och inte
la tillbaka då han en gång, lovat. Den man
som kunde arbeta med vad som hället ansågs som
en bra kar och var eftertraktad av kvinnorna.
Som hövligt var att han inte va förmycket efterheng-
sen mot kvinnorna, då kunde han riskera bli
kallad kvinnoryggar.

Om en man visade ämhelhetsbetygelse mot en kvinna då
hon var i sällskap med andra ansågs detta opassande.
Många män var va klädda i hatt o spatseskäjor
och klacka på fickan.

Att då va för brukligt med skägg, i olika fasoner.
Vågra andra än sjömen var alltså färdiga.

Var det någon som hade en medaljong vid klock-
kedjan eller prydnadsring på ett finger ansågs
han som högfärdig.

Allt en man tog sig för att passa blommor före-
kom inte. De Konstnärer som rörde sig om teatrar
var nog lika hos både kringar och gubbar
gamla kringar ansågs som hälor och mycket
farliga att komma i anrör med.

De instrument som var mest brukliga bestod
fiol, Dragspel och klarinet.

De möbler de manliga medlemmarna ^{hade} var i allmän-
het en kista där de kunde stura ner sina tillhör-
igheter, något eget rum va de mycket sällan
de hade.

Kvinnliga egenskaper

Allt hushållsarbete var kvinnornas, även som
spinna, väva, och sy. I fråga om uppförande va
4 så mycket varierande, de som bättre de va uppfödda

desto bättre uppförde de sig, och kunnigheten
gick i hand med uppförandet.

De kvinnor som uppförde sig bra och hade beröm
för sina hushålls göromål och mest omyckla ar-
men. Att hänga om halsen på en man
ansågs som högst opassande.

Husmodern respekterades alltid i hemmet, de
allora flästa gägger blev det som hon bestämde,
alltid när de var särskilt viktigt sade hon sin
mening och därefter fick de sätta sig.

Att alla förmiddagsmedlemmarna var lika jäm-
kordiga, det fanns ingen skillnad vid matbordet
eller anordnades i hemmet.

Kvinnans ställning i hemmet var mycket vari-
erande de som ansågs vara lite finare än andra
passade inte för dem att gå och dansa i stugorna,
ej heller gå till folkets hus och andra allmänna
sammansamlingar

Kvinnan fick inte deltaga i några stämmor i vanlig mening. Om kvinnan blev änka fick hon ensam bestämma hur allt skulle skötas på gården.

Allt en kvinna alltid var klädd i förkläd o skälett. Vad de beträffas möbler så hade de ogifta kvinnorna vanligen en liten kista eller byrå till sitt förfogande. Mycket sällan fick man se en kvinna med håret kort och aldrig kortklippt.

Allt en kvinna som fått oäkta barn ansågs vara lite sämre än sina jämnåriga. Då ansågs mycket mycket skamligt om en kvinna fick barn före äktenskapet.

En änka med oäkta barn blev ofta gift med en änkeman eller en dräng som kanat i gården flera år. Den man som hade då bra ställt hade ingen svårighet att få en hushållerska till att börja med, som sedan i de akaplästa fallen blev hans hustru.

Om de fick se en kvinna rida uppfattades som högst opassande

Får o få, grisar, höns skulle kvinnan passa.

Först va då alldeles säkert att gamla kunde trolla bara dem som va mycke gamla o såg anskrämliga ut. Om en sådan gammal hata kom in i en gård var de mycke rädda för att göra henne smot elan i stället passa upp hånne med mat o dryck, leara för den skull, hon inte skulle förbrotta eller göra något illa mot folk eller djur på gården.

Något godt troddes hon inte kunna göra, men alldeles säkert ont. Vad då beträffar möta så fans både män och kvinnor som va oturliga att möta, dessa va inte diräkt trollkunniga, då sades om dem att de diat en tid och sedan blivit avvända o så börjat dia på nytt, därför blev dessa oturliga, särskilt för dem de mötte, gick då alltid gälet för, detta oarsell om då va man eller kvinna.

Bymodigheterna log, forast upp av kvinnan.

5 Någon gång kunde det hända pigorna hade

en liten skrobb som kallades pigkammare den var alltid i närheten av köket.

Kans en friarekammare var den på ett annat ställe i huset. Att bor och syfter delade bädd var inte brukligt åtminstone efter tioårsåldern.

Prickare eller målare yrket var mest ansedd.

De yrken som var mest föraktade var kökskar, sotare, grovgubbe m. m. Att ett yrke var bättre ansett än då andre berodde på yrkets finhet.

Der fanns många arbeten som inte en man skulle göra såsom mjölka, skura, baka, laga mat, lura bland grönsakerna, räva, laga upp, såd då en annan man tar av den, allt detta var för kvinnor och inte för män! Blev vävning manligt yrke så va då endast vid fabrikerne äldrig på landsbygden. Deremot fanns kvinnor som gjorde manligt arbete. Ther i våra frakter fins ingen som varit med om något fäbodsarbete.

Allt en pojke fick hjälpa till i köket var ofta, då det inte fanns någon flicka i familjen.

De djur som vallades var korna, någon gång grisarna då fick pojkarna ta hand om dem.

Kvinnliga yrken och sysslor

För den själförsörjande kvinnan var vävning, stickning, och sömnad det näst lönande arbete.

Om en kvinna tog en lic och börja slå ansågs det som opassande. Den som utövade läkekonsten var kvinnor, de gjorde medelstäm av alla sorters örter o blad, deras läkemedel bestod av grankäda salj, grävling, fett och träbjära.

Det hände ofta att pigorna fick hjälpa till att sprida ut gödsel. På linet hörd männen till.

Allt fönster och dörrar var stängda fick inte kvinnorna försumma att förvissa sig om.

Alla djur såsom kor, får, höns och grisar, skulle passas av kvinnorna.

Att en kvinna deltog i några körslor gjorde hon
sällan. Någon hjälp av mannen fick kvinnorna
inte varesig med bak eller tryk.

Mid linbräkning skulle mannen krassa lin kärvarna
på sin stora o kraftiga krossbryta, så fick han
överlämnat locken till träviken, att hon fick skara
av rätten av yfter skalen med sin mindre skav-
bryta. Mid slätter o lövtäckt skulle mannen och
kvinnorna arbeta tillsammans, kvinnan skulle
rävsa och strö ut höet, vid lövtäckt skulle manen
hugga ner trädet. kvinnan skulle kvista upp
alla mindre grenar till kervar som mannen
sedan fick binda upp och sätta i travar för tork.
Kvinnan i arbetslaget

8 Så kvinnor var med i arbetslaget blev då mera
liv i gossarna, och arbetet gick lättare, för va
då nödvändigt att kvinnan skulle va med då
de skulle laga av säd, då hon skulle ta upp

och binda kärvar så fort som mannen huggde av.
Det är gammalt känt då kvinnor och män är
samlade, om då så är på en åker der arbetet pågår
och haslar, har de roligt o skojigt.

Då då var taklagsöl var inga kvinnor med.
Andra fäster såsom slätter o Skördefäst samt
brytgille var de alltid med. Kvinnan var alltid
ett nödvändigt ant vid alla dessa tillfällen.

Mannen tog av säden kvinnan tog upp och kärvade
den, vid slättern påfsade hon o skroöde ut.

På lintorkningsplatsen den s.ä.k. (bastan) lämnade
bastuzarna ett linkärvarna till männarna som
i sin tur skulle krässa dem, då dessa kärvar
fäkt en riktig avbasning, lämnades dessa
lockar till kvinnorna som sedan med sin bryta
skulle ge dem en sista avbasning.

9 Till ett sådant brytgille va endast särskilda
inbjudna. Hade kvinnorna fäst fick de va ensamma.

Med barnfödelse

Så hände ofta att mannen var tvungen att närvara i vanligt fall kommanderades^{här} ut, att söka sig ett lugnare ställe, hus hållet sköttes av en syster eller någon som redan i förväg var påtvingad.

Om en främmande man kom till gården fick han inte komma in ^{den} kvinnan på.

Den som bar fram barnet till dopet var kvinnor helst släktingar, dopvillnet skulle vara en flicka som var konfimerad, även hon i släkten.

Med bröllop

Bönemannen kunde va en kvinna likaväl som en man, så kunde inte bliva mycket dyrare att sy en särk (linby) till en kvinna, än skjorta till en man. Kvinnans arbete före bröllopet var mest bröllopsutsmyckeln som alltid va d'viktigaste. Mannens arbete var de dagliga sysslorna.

10 Att en kvinna klädd ut sig till man var

mycket sällan, och mera sällan att en man klä-
de ut sig i kvinnoklader. Att några särskilda
sysslor vore förbehållna vare sig för män eller
kvinnor va då inte.

Under vigselakten hade kvinnorna sin plats till
venster om männen, på hemväg från kyrkan
åkte de med var sina åkdon.

Vid begravning

Då kändes va både man och kvinna som hjälptes åt,
mannen rakade den döde, kvinnan tvättade och
klädde honom. då han blev lagd i kistan,
någon likvaka höll inte åtminstone i min hem-
bygd. Likkistan var alltid svartmålad.

Någon bestämmd ordning hur de skulle föras till
kyrkogården va då inte många hade likvagn
men vanlig lastvagn fick ofta ifrågakomma
först fick de till kyrkan med liken der de
placerades utanför på sandvägen bredvid var-

andra hur många de än vore, ofta va upp till tio-
o tolv styck der förfäse prästen en efter en, sedan
läste en gång för alla ock Kantorn sjöng, vore så
var den proceduren öfver. Prästen ock klockaren försvann
in i kyrkan. derefter fick de ta varsin lik ock
placera dem på åkdonen igen, o köra den en halv
milen till bredåkrakyrkogård, der fick de själva
sköta om de, utan både präst o proselyter till hjälp.
Placeringen var då som nu, de närmaste de härmans
anhöringarna närmast Kistan.

Någon anordning på hästarna fanns inte som kunde
antydga om den döde var man eller kvinna.

Vid begrav

Hvinnans viktigaste arbete vid jul och de
övriga högtiderna var att skura, tvätta, baka
och hänga upp rena gardiner.

Plaktet var undanstökat någon vifva tidigare.

Allt detta tillkom kvinnorna ensamman.

Den som skulle förutse de kommande händelser
var levinnorna de städade o gjorde fint i den stora
nyröna spisen, var de pläderade högt, aska som
de noggrant slätade ut, att de skulle kunna se
om någon skulle komma eller gå från huset då
kommande året, skulle någon då var ett fotsteg
ställt utåt skulle någon komma var fotsteg
ställt inåt på den tillslutade askhögen.

Den enda spådom av ungdomarna var om man
eln i gulgröten; den som hade tur att få den
kunde påräkna att få ett kärt sällskap genom
livet.

Ungdomens Umgägesformer

De var alltid förr manligt pojkar och flickor samlades
på ett ställe ute i bygden, där de kom överens om
att gå till den eller den stugan o be få va der och
dansa, vilket i de allra flesta fallen beviljades
någon hende då de blev näkade, men då flickorna

erbjöd sig att gå dit o skuradagsnätter fick gerna va
der o hoppa, verdinnan fick alltid några slantar som
hon kunde köpa sig, en haloffermöl kaffkonor, lika
mycket kaksocker, också en fjärdedel smör, ty smör
var då viktigaste, av allsammans, minst hälften af
alla kringor nöttade smör.

Så verdinnan fick dessa hopsamlade slanterna
eller så glad att hon bad komma när de passade dem.
Var det några som särskilt ville träffa inman
kom de överens vid sista sammanträffande.

Några särskilda nöjen hade inte vare sig pojkar
eller flickor ensam.

Den flicka som sökte sig till pojkarna förmycket
kallades pojkadäcka (eller flickan för alla)
den pojke som var flickornd efterhängsen
kallades flickjägare.

14 Allt då va väldigt med grova ord en pojke varit
med en flicka i en låda eller höskulle för natten

da han nästa dag kom till arbetslaget blev han av kamraterna upphöjrad, samtidigt som de påstod han blivit tio kilo lättare för natten och som i byxorna.

Seremot var någon annan som påstod han varit med en flicka hemm, der hemma hos henne fick han både mat o brännvin och ligga hos henne för natten, för denna vänlighet fick hon en riktig arbetsnys fyra gånger för natten, detta visste kamraterna var en stor osanning, denne herre ville påstå att han var best känd hos flickorna vilket han var motsattsen visste kamraterna bestämt.

Några ökenamn på vare sig pojkar eller flickor hade de inte, åtminstone som är vart att tala om

15